

نایب رئیس - با کثرت ۲۷ رأی از ۶۱ نفر نمایندگان حاضر تصویب شد.
آقا شیخعلی شیرازی - اخطار قانون اساسی درباره اوراق دارم.

نایب رئیس - گمان نمیکنم که جای اخطار باشد بفرمائید.

آقا شیخ علی شیرازی - عرض شود این اخطار قانون اساسی این است که قانون اساسی می نویسد (اظهار رد و قبول اعضاء مجلس باید قسمی باشد که روزنامه نویس و تماشاچی هم بتوانند ادراک کنند یعنی باید آن اظهار بلامات ظاهری باشد از قبیل اوراق نبود و سفید و امتال آن پس بنا بر این همین طور در صورتی که به رأی قیام و نمود میگیرند اگر علنی باشد رسمیت ندارد همینطور هم اگر خلاف این ترتیب باشد صحت ندارد این هم رأی را از رسمیت میاندازد بقیعه بنده

نایب رئیس - یعنی معلومست وقتیکه رأی با اوراق میگیرند با اوراق سفید و کبود است و کراوات این مسئله از طرف اداره مباشرت اعلان شده است که نمایندگان محترم آن اوراقی که چاپ و پاشان داده شده همیشه همراه داشته باشند در موقع رأی بدهند حالا بعضی از آقایان بجهت اینکه در موقع رأی آن اوراق را همراه ندارند در کف دست فیدلامت آپیرا مینویسند و چون بالاخره همان آراء در روزنامه نوشته میشود و معلوم میشود عیبی ندارد در ایورتی از کمیسیون هدلیه رسیده قرائت میشود در ایورتی کمیسیون

هدلیه بضمون ذیل قرائت شد:
کمیسیون عدلیه از چهاردهم جمادی ۱۳۲۶ که از طرف مجلس انتخاب شده تا این تاریخ هیچدم

عقرب غالباً ایام تعطیل جلسه داشته و از وضع قوانین موقتی عدلیه بذل جهد موفور مرعی نموده و تمامی قوانینی که مبنایست برای عدلیه مطابق پروگرام وزرای سابق موقتاً حاضر شود از اصول تشکیلات و محاکمات حقوقی و جزائی با نهایت اهتمام و دقت در شورو در هریک از آنها بعمل آمده و اینک نموداری که پس از جرح و تعدیل و تطبیق کلبه آن با قوانین شرع اسلام با حضور آقای شیرالدوله و بعد از جلب نظریات مستشار عدلیه از کمیسیون گذشته برای استحضار خاطر نمایندگان محترم ذیلا عرض میشود

قانون تشکیلات محاکم عدلیه و ترتیبات محاضر شریه دارای سیدماده - اصول محاکمات حقوقی از محاکم صالحه و بدایت و استیناف و تیز و اجرا دارای هشتصد و دو ماده - اصول محاکمات جزائی که شود اول آن تمام شده و شور دوم آن تا ماده یکصد و هفتاد رسیده دارای یازصد و شصت و چهار ماده چنانچه در فوق ملاحظه میفرمائید جز اصول محاکمات جزائی که هنوز تمام نیست و فقط در روز

مکنت تمام شود مابقی قوانین موقتی تمام و کامل است بعضی از آن اعضاء و تسلیم وزارت عدلیه شده و بعضی در این دوره اعضاء تسلیم میشود.

نایب رئیس - دستور جلسه آتی بیه قانون شرکته - راپورت کمیسیون محاسبات راجع با بنابر سید و پنجاه تومان برای طبع قوانین مرسومه راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع به امتداد مدت

امتیاز راه اموال - راپورت کمیسیون بودجه راجع به حساب هایون -
ادیب التجار - تقاضای کتبی کرده ام و تقاضای بنده اینست که در اینخصوص چند نفر از اعضاء مجلس و علماء اعلام تشریف بکمیسیون ببرند و در قانون منع احتکار نظریات خودشان را بفرمایند که در مجلس که مطرح میشود دیگر مورد اشکال و مذاکرات زیاد نشود.

نایب رئیس - تمام اینها که فرمودید تکلیف رئیس کمیسیونست.
حاج عز المالت - راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع براه اموال بعقیده بنده اینقدر عجله ندارد که باین زودی بمجلس بیاید حالام معلوم نیست که لازم باشد چون یک تقماری با تقضاء آن مانده است ممکنست در مجلس آتی مذاکره بشود و اینکه حالا جزء دستور باشد بنده مخالفم.

نایب رئیس - چون مخالف پیدا شد و عده هم برای رأی کافی نیست از این جهت میماند برای جلسه بعد.

از باب گیشخرو - بنده در جلسه گذشته در باب ابقاء مجلس پیشنهادهای کردم که مدت امتداد مجلس را سه ماه قرار بدهند و آقایان فرمودند که لازم نیست بجهت اینکه انتخابات زودتر از این موقع بعمل میآید خیلی خوش وقت شدم و از این جهت خواهش میکنم که اظهار شود بهیئت وزراء از طرف هیئت رئیسه که برای جلسه آتی تشریف بیاورند و اقدامات خودشان را در خصوص انتخابات بگویند و از طرف مجلس هم تأکید شود.

نایب رئیس - اطلاع داده میشود. مجلس سه ربع ساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۴۴۴
صورت مشروح مجلس روز شنبه ۲۶ ذی قعدة الحرام ۱۳۲۶

رئیس - آقای مؤتمن الملک سه ساعت و ربع کم قبل از غروب بجای خود جلوس نموده و پس از بیست دقیقه مجلس افتتاح شد.
(صورت مجلس قبل را آقای آقامیرزا رضاخان نائینی قرائت نمودند)

قائین جلسه قبل بدون اجازه آقایان آقا میرزا مرتضی قلیخان - دکتر اسمعیل خان - حاج آقا - ناصر الاسلام - حاج امام جمعه - اعتصام الملک - حاج سید ابراهیم - فرزانه - با اجازه آقای نجم آبادی مریم - آقا سید محمد باقر ادیب - آقامیرزا علی اکبر خان دهخدا - آقایانیکه از وقت مقرر تأخیر نموده اند آقامیرزا بناس دوساعت و نیم - آقای طباطبائی یکساعت و نیم - متمدن التجار - ۴ دقیقه - دکتر امیرخان حسنعلی خان - ۳ دقیقه

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست (اظهاری نشد)
رئیس - ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب شد قانون شرکته ها (ماده ۷۸) بعبارت ذیل قرائت شد.

ماده ۷۸ پس از فسخ شرکت در صورتی شرکاء مایل باشند میتوانند شرکت را تکثیر تشکیل دهند

و از اینجهت باید موافق شرایطیکه برای تشکیل شرکت معین است رفتار نمایند.
آقامحمد - در جلسه گذشته مکرر اینجهت مذاکره شده که لفظ فسخ برخلاف موقع مورد خودش واقع شده است و باید انقصال یا انحلال نوشته شود بجهت اینکه فسخ انحلال عقد است و شرکت از عقود نیست و از ایقاعات است و بهمان وجود مال اشترآه البته هر وقت بخواهند شرکت حاصل میشود و چنانچه آن جاهم اشاره کردم در هر عقدی و هر حالتی هر يك از شرکاء بخواهند شرکت را منحل بکنند میتوانند اینک اینجا مقید کرده است اینجا هیچکدام مورد ندارد در آن جلسه گذشته هم از طرف بعضی از آقایان مذاکره این مطلب شده که انقصال یا انحلال نوشته شود یعنی لفظی که مقصود برهم خوردن شرکت است فسخ معنی ندارد.

حاج شیخ ابراهیم - حالا لفظ فسخ یا انقصال است کاری ندارد ولیکن پس از انحلال شرکت دیگر ماده نمیخواهد هر گاه شرکتی بود و منحل شد آن شرکاء یا بعضی اشخاص دیگر میتوانند تشکیل شرکت بدهند مقصود از این ماده چه چیز است آن شرکت که انقصال شد البته آنها یا بعضی از آنها یا بعضی دیگر میتوانند شرکت دیگر تشکیل بدهند دخلی بوضع ماده ندارد و اگر میخواهند تشکیل شرکت جدیدی بدهند این ربطی با شرکت ندارد شرکت جدیدی است و اینماده را بنده زائد می دانم.

رئیس - مگر کمیسیون حاضر نیست صکه جواب بدهد.

حاج شیخ الرئیس - تقریرات بعضی از آقایان در لفظ فسخ کفایت کرد ولی شرکت را صکه میفرمایند داخل در عقود نیست و داخل ایقاعات است بنده اینطور تصور نمی کنم.

لسان الحکماء - اینطور که آقای زنجانی فرمایش کردند که لازم نیست این ماده نوشته شود صحیح است زیرا من باب شدت بد است قابل تنقین نیست بجهت اینکه اعضاء آن شرکت بعد از فسخ مثل سایر افراد مردم هستند و می توانند تشکیل شرکت بدهند علت ذکر اینماده نمی دانم چیست مگر اینکه توضیحی برای او بنویسند.

کاشف - در مواد گذشته مکرر گفته شده بود که شرکت تشکیل نییابد مگر با تشریحی که مقرر شده حالا این یک چیزی است که از بدیهات است که در ماده ۷۸ نوشته شده است و اگر بخواهند شرکتی تأسیس بکنند ممکن است و این ماده بکلی زائد است.

آقامیرزا احمد - بیشتر اینماده را لازم می دانم برای اینکه فر دارد که یک شرکتی بسوا تشکیل شود یا یک شرکتی منحل شده باشد و پس از انقصال در مرتبه تشکیل بشود بعد از آنکه یک شرکتی از تشکیل افتاده و منغسل شده باشد در بادی نظر بدهن بیاید که دیگر آن شرکت قابل تشکیل نیست اینجا می گوید که خیر می تواند تشکیل بیاید و معلوم است برای اینکه حال یک شرکتی منغسل شده بوده یا یک شرکت ابتدائی تفاوت پیدا میکند باین جهت این ماده - را لازم می دانم

آقا شیخ ابراهیم - اگر مقصود همین باشد که ظاهر این عبارت میسراند این جز زائدی

۷

نائبین این است که بنده مخالف ناقصور هستم اکتفا بتقصیر شود و لفظ ناقصور حذف شود بهتر است .

بجهت - حکماً لفظ ناقصور باید اینجا باشد برای اینکه یک نفر که نمیتواند شرکاء را برای امتداد مجلس شرکاء مجبور کند و در ندانستن هم اموال شرکت تلف میشود ولی وقتی ناقصور کرد و به محکمه اظهار شد و ثابت شد از طرف محکمه حکم صادر میشود باین واسطه اگر لفظ ناقصور را بنویسیم اسباب ابطال حقوق شرکاء میشود .

حاج شیخ اسدالله - عجب بیانی فرمودند که باید جلش نکنند بمحکمه بجهت اینکه از عهده انجام خدمت بر نیامده است این یک چیز فریبی است اگر تقصیری کرده جلش نکنند بمحکمه و موافق این ماده مجازات شود عیب ندارد اما اگر قاصر است و تقصیر نکرده دیگر جلب کردن او بمحکمه لازم نیست که استتطاق نمایانند از عهده انجام خدمت بر نیامده این استتطاق لازم ندارد .

مخیر - یک مرتبه این است که همان شکلی که فرمودند تکالیف خودش را میداند که چه بکند عمل نمیکند و تقصیر میکنند یک مرتبه این است که قبول کرده است ناقصور کرده و عمل نکرده است بعد که میگویند چرا نکرده میگوید نمیدانستم این تکلیف بنده است و معلوم میشود که تکلیف خودش را ندانسته است در این مورد او میتواند بشرکاء دیگر اطلاع بدهد و استعفا از اینکار بکند تا هر کس لایق است انتخاب نمایند بواسطه همین قصوریکه کرده است و استعفا هم ندادند است البته باید جلب بمحکمه هم بشود و مجازات هم بشود .

رئیس - رأی میگیریم بماده ۸۲ بطرفی که قرائت شد آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد بجهت این قانون حاضر نیست **افتخار الواعظین** - خیر .

رئیس - رایبورت کمیسیون محاسبات خوانده میشود (ببابت ذیل قرائت شد)

کمیسیون محاسبات در روز دوشنبه ۱۹ ذیقعد در تحت ریاست شاهزاده دکتر حیدر میرزا منقد شد و در خصوص مبلغ سیصد و پنجاه تومان اعتباریکه اداره مباشرت مجلس بجهت طبع قوانین و فهرست اموری که در این دوره تقنینیه از مجلس شورای ملی گذشته است مذاکرات لازمه بعمل آمده نظر بلزوم و اهمیت این امر اعتباری را که اداره مباشرت خواسته تصویب و ماده ذیل را پیشنهاد مجلس مینماید .

ماده واحده - برای طبع قوانین مصوبه مجلس شورای ملی در این دوره تقنینیه مبلغ سیصد و پنجاه تومان با اداره مباشرت مجلس اعتبار داده میشود .

آقا محمد پرو جردی - این اعتباریکه خواسته اند برای طبع قوانین دوره تقنینیه کدام دوره تقنینیه است از چه زمان است از اول این دوره است یا بعضی است خوب است توضیح بفرمایند .

ارباب کیخسرو - در این رایبورت قید شده است که از چه زمان است در این دوره تقنینیه آنچه قوانین گذشته و فهرست اموری که از مجلس گذشته است طبع خواهد شد .

رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه رایبورت کمیسیون محاسبات را تصویب میکنند ورقه سفید خواهند داد و آنها که تصویب نمیکند ورقه کبود (در این موقع شروع باخترای شده آقای حاج میرزا رضاخان اوراق رأی را باین عهده احصاء نمود ورقه سفید ۵۸)

رئیس - با اکثریت ۵۸ رأی تصویب شد یک مطلبی چندی قبله مجلس آمده تکلیفش معلوم نشد حالا مجدداً وزارت معارف رفته نوشته اند قرائت میشود و بدون مذاکره رأی گرفته میشود . (ببابت ذیل قرائت شد)

از طرف وزارت معارف و اوقاف و فوائد عامه **آقای حاج شیخ الرئیس** بموجب شرحی که بوزارت معارف مرقوم نموده و سوادش را لافاً ملاحظه بفرمایند تقاضا کرده اند که مبلغ ششصد تومان از حقوق دیوانی ایشان تصویب شود در حق آقای حسام همایون پسرشان برقرار گردد که با رویارفته تکمیل تحصیلات خود را بنام بوزارت معارف این تقاضای معزنی الیه را چون تکمیل جدیدی نیست تصویب و تصدیق بنماید و در ضمن یک ماده قانونی پیشنهاد مجلس مقدس می نماید حالا بسته بنظریات امضاء آن ساحت مقدس است که در اسماف حاجت ایشان هر طور رأی دهند مجری گردد .

ماده - دولت مبلغ ششصد تومان از بابت حقوق دیوانی حاج شیخ الرئیس را که بخرج فارسی و غیره منظور شده است در باره پسرش حسام همایون مقرر میدارد که تا مدت پنجسال بعنوان مقرری تحصیل منظمآ باو عاید دارد .

رئیس - رأی میگیریم باین ماده آقایانیکه تصویب میکنند ورقه سفید آقایانیکه تصویب نمیکند ورقه کبود خواهند داد در این موقع شروع باخذ رأی شده و آقای حاج میرزا رضا خان اوراق رأی را بعده ذیل احصاء نمود . ورقه سفید ۲۴ ورقه - آبی ۲ .

رئیس - بلاتکلیف ماند دستور جلسه سه شنبه انتخاب هیئت رئیسه و کمیسیونها و تعیین شعبات و بقیه قانون شرکتهای تجارتی مخالفی نیست (آقای ادب التجار اجازه خواستند) اگر راجع بقانون منع احتکار است رایبورت نرسیده است تأکید میشود زودتر میرسد .

مهرزاده ملک - چون در ضمن دستور جلسه آتیه انتخاب هیئت رئیسه را معین فرمودید تصور میکنم مجلس یک مرتبه رأی خودش را در این خصوص داده است که همین هیئت حالیه برقرار باشد .

رئیس - خیر آن رأی برای تا چند روز قبل بود دیگر آنکه بعضی کمیسیونها باید تغییر پیدا بکند بواسطه اینکه بعضی آقایان از بعضی کمیسیونها استعفا میکنند که داخل کمیسیون دیگر شوند و باین جهت کمیسیونها اکثریت پیدا نمیکند اگر باید هیئت رئیسه هم باقی باشد ممکن است در آن جلسه پیشنهاد کنند رأی گرفته شود ولی کمیسیونها و شعبات باید تجدید شود در این موقع که بکساعت بیست دقیقه قبل از فروبیاست رئیس حرکت کردند جلسه ختم شد .

جلسه ۲۲۵

صورت مشروح روز چهارشنبه

پنج شهری ذی قعدة الحرام ۱۳۲۹

رئیس - آقای مومن الملك مقارن غروب بجای خود جلوس نمودند پس از ده دقیقه مجلس تشکیل گردید صورت مجلس روز شنبه ۲۶ را آقای میرزا رضا خان قرائت کردند غائبین جلسه قبل - بدون اجازه آقایان : حاج آقا - فرزانه . میرزا مرتضی - قلی خان - طباطبائی - مدرس - حاج امام جمعه - حاج سید ابراهیم - آقا میرزا ابراهیم خان - دکتر امیرخان - مریم آقایان : میرزا علی اکبر خان دهخدا - آقا سید محمد باقر ادیب - آقایانیکه بوقت مقرر حاضر نشده اند - آقای نیرالسلطان یک ساعت و نیم آقای حسن علی خان یک ساعت و ده دقیقه - آقای افتخار الواعظین و آقای متمدن التجار یک ساعت آقایان دکتر اسمعیل خان - ناصر الاسلام - حاج شیخ اسدالله - آقا میرزا ابراهیم قمی هر یک ۴۰ دقیقه .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست (اظهاری نشد) .

رئیس - صورت مجلس تصویب شد .

رئیس - رفته از آقای رئیس الوزراء رسیده است برای اطلاع خاطر آقایان قرائت میشود ببابت ذیل قرائت شد .

بتاریخ پنج شهر ذی قعدة الحرام ۱۳۲۹ . مقام محترم ریاست مجلس مقدس شورای ملی شیده اراکانه .

چون امروز کسالت بنده زیادت شد . و حال آمدن بمجلس مقدس و معرفی وزراء عظام را ندارم از آن طرف هم تأخیر تشکیل کابینه در این موقع باریک اثرات سوء دارد لهذا عاجلاً آقای مشیرالدوله بوزارت معارف و آقایان و توفیق الدوله و معاضد السلطانه را بوزارت امور خارجه و وزارت پست و تلگراف شغل سابق خودشان معرفی می نمایم تا حال بنده بهتر شود و تکمیل وزراء را نموده همگی متنقلاً بمجلس مقدس حاضر شده معرفی نمایم تا زمان تکمیل وزراء آن آقایان علاوه بر وزارت خانه خودشان نظری هم با امور مهمه سایر وزارتخانه ها نیز باید داشته باشند (نجفانی بختیاری)

رئیس - آقای و توفیق الدوله وزیر امور خارجه بواسطه یک امر مهمی نتوانستند حاضر شوند چون بنده مسبوق هستم که مشغول انجام کار مهمی هستم لازم دانستم مرض آقایان برسانم دو فقره فریضه مهمی بمجلس رسیده بود که کمیسیون عراض لازم دانسته عرض مجلس برسد یکی از آقای سردار اسعد است و یکی از آقای سردار محبی

(اول فریضه آقای سردار اسعد ببابت ذیل قرائت شد) ۱۴ شهر ذیقعد ۱۳۲۹ از پاریس - خدمت آقای رئیس مجلس مقدس شورای ملی دام اقباله بعضی اخبار واصله از طهران مخلص رامچور بعرض و اظهار میدارد که از بدو مشروطیت ایران تا بحال هیچ وقت لغزشی در خدمتگذاری حاصل نکرده همیشه با قلب قوی از بقل جان و مال مضایقه ننموده ام باینتی خالص خدمت نموده باز هم همان نیت برای جان فشانی در راه آزادی و استقلال وطن حاضرم (میگویم و میبایست از عهده برون) از هیچ اتقانی دلالت از هیچگونه اقدامی برای استقلال وطن